

Stockholms
stad

Självbestämmande och inflytande - kvalitetsgranskning av boendestöd

Bromma, Kungsholmen och Skarpnäck
stadsdelsnämnder

Funktionshinderinspektörer 2018

stockholm.se

Självbestämmande och inflytande - kvalitetsgranskning av boendestöd

Bromma, Kungsholmen och Skarpnäck stadsdelsnämnder
Funktionshinderinspektörer 2018

Dnr: 3.4.2-723/2017

Utgivningsdatum: Juni 2018

Utgivare: Socialförvaltningen Avdelningen för stadsövergripande sociala frågor

Kontaktperson: Lotta Hedstad och Carina Gillgren (Linda Lantz)

Sammanfattning

Stockholms stads funktionshinderinspektörer har till uppgift att granska kvalitet i biståndsbedömda insatser för personer med funktionsnedsättning som handläggs enligt socialtjänstlagen (SoL) och lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Granskningar genomförs utifrån en granskningsmodell baserad på kvalitetsområden framtagna av Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting.

Boendestöd är den insats som ökar mest både i Stockholms stad och nationellt inom både funktionsnedsättning och socialpsykiatri. Aktuell granskning avser självbestämmande och inflytande vid insatsen boendestöd inom beställarenheterna funktionsnedsättning och socialpsykiatri i stadsdelsförvaltningarna Bromma, Kungsholmen och Skarpnäck. Granskningen omfattade även sex olika boendestödsutförare, två kommunala, en entreprenad och tre privata. Sammanlagt har 58 akter granskats av dessa var 27 kvinnor och 31 män. Granskningen pågick januari till maj 2018.

Det begränsade urvalet och de små skillnaderna i beviljad tid mellan män och kvinnor, gör att inga slutsatser kunnat dras att något av könen skulle vara förfördelade gällande beviljad tid. Av de granskade 58 ärendena beviljas boendestöd inom funktionsnedsättning i något högre omfattning än inom socialpsykiatri. Detta kan vara relaterat till att ärenden som handläggs inom funktionsnedsättning är mer komplexa. Granskningen visar att längden för beviljade beslut skiljer sig mellan socialpsykiatri och funktionsnedsättning. Socialpsykiatri i de granskade stadsdelarna tenderar att fatta kortare beslut. Längre beslutstider innebär större trygghet för den enskilde och minskar den administrativa bördan för handläggare och utförare.

Granskningen visar att löpande, relevant och tillräcklig journalföring behöver säkerställas i handläggningen. Brommas kommunala boendestöd och Omsorgshuset i Stockholm är goda exempel där den enskildes delaktighet är väl dokumenterad och utförandet av insatsen går att följa över tid. Det finns en risk att viktig information inte framkommer och förvaltas när daganteckningar inte sker kontinuerligt.

Det är viktigt att boendestödet anpassas och utförs utifrån den enskildes livssituation. I granskningen framkommer att utförande av insatsen boendestöd hos de kommunala utförarna inte efterfrågats annan tid än kontorstid vardagar. Uppfattningen är att målgruppen sällan har förvärvsarbete eller annan sysselsättning. Hos flera av de

privata utförarna är det dock vanligt att insatsen utförs även kvällar och helger utifrån den enskildes önskemål och behov.

Det råder en samsyn hos beställare och utförare att det finns en skevhet i beviljandet av boendestöd till personer som bor i försöks- och träningslägenheter. Insatsen beviljas utan behovsbedömning och tenderar att bli tvingande för den enskilde. För att kunna genomföra förändringsarbete tillsammans med den enskilde behövs god planering och tid. Ett gott exempel är Kungsholmen som beviljar tid för kartläggning vid ny insats.

Granskningen visar att bedömning av boendestöd för hushållsgemensamma insatser skiljer sig åt mellan de granskade stadsdelarna. Inspektörerna efterfrågar en likställighet över staden då det annars riskerar att bli rättsosäkert för invånarna. Genomgående i de granskade ärenden där minderåriga barn finns i familjen saknas information om barnets situation. Barnperspektivet behöver stärkas inom samtliga granskade verksamheter och barns rättigheter måste tillgodoses i handläggning av ärenden som rör vuxna. Ett gott exempel är Skarpnäck som organiserat handläggandet av vuxenärenden där den enskilde har barn, att handläggas inom familjeenheten. Detta i syfte att säkerställa barnperspektivet i dessa ärenden.

Beställningarna utformas olika beroende på verksamhetsområde vilket i sin tur påverkar genomförandeplanen. Funktionsnedsättning kan dra lärdom av socialpsykiatrins erfarenheter av att skriva strukturerade beställningar. Granskningen visar att den enskilde i låg omfattning varit delaktig i upprättandet av genomförandeplanen. Den enskildes delaktighet i upprättandet av genomförandeplaner är väsentlig för att kunna utföra insatsen utifrån dennes önskemål. Ett gott exempel på detta är boendestödet i Bromma där majoriteten av de enskilda varit delaktiga i upprättandet av sin genomförandeplan.

I granskningen framträder en bild av att målgruppen för insatsen boendestöd förändras. Det kan innebära en utmaning för både beställare och utförare. Flexibilitet och kompetensbehov behöver säkerställas för att möta en målgrupp med mer komplexa behov såsom personer med högfungerande autism, förvärvsarbete och föräldrar till minderåriga barn.

Slutligen kan inspektörerna konstatera att det behövs ett fortsatt utvecklingsarbete i staden för att stärka den enskildes självbestämmande och inflytande i handläggning och utförande av boendestöd.

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	6
Granskningsmetod	6
Kvalitetsparagrafer i lagstiftningen	6
Kvalitetsområden.....	7
Granskningsmodell.....	8
Målgrupp, urval och avgränsning	8
Utgångspunkter	9
Boendestöd	9
Delaktighet	11
Genomförandeplan	12
DUR utredningsmaterial	13
Barnperspektiv	14
Statistik	15
Granskningsresultat	17
Bromma	17
Kungsholmen	24
Skarpnäck	31
Analys	39
Trygghet och säkerhet	40
Självbestämmande och integritet	40
Tillgänglighet	41
Helhetssyn och samordning.....	42
Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet.....	44

Inledning

Stockholms stads funktionshinderinspektörer har uppgiften att utifrån kommunstyrelsens instruktioner granska kvalitet i biståndsbedömda insatser för personer med funktionsnedsättning som handläggs enligt socialtjänstlagen (SoL) och lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).¹ Arbetet utgår från lagstiftning, förordningar och föreskrifter liksom stadens riktlinjer inom området. Granskningar genomförs utifrån en framtagen granskningsmodell baserad på kvalitetskriterier framtagna av Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting (SKL).² Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv. För att ta del av olika målgruppers angelägna frågor hålls kontinuerlig kontakt med brukarorganisationer. I samband med aktgranskningarna görs en genomgång av de interna processerna genom att ta del av rutiner och policydokument. Bevakning av likställigheten över staden samt spridning av goda exempel från de granskade verksamheterna är en viktig del i arbetet. Syftet är att stimulera verksamheternas utvecklings- och kvalitetsarbete. Jämställdhet mellan könen och barnperspektivet ska i möjligaste mån belysas och lyftas fram.

Resultat av genomförd granskning återförs till handläggare och chefer i dialogform innan granskningsrapport fastställs av socialnämnden. Därefter vidarebefordras rapporten till berörda stadsdelsnämnder. Granskningsresultat delges även funktionshinderråd i berörda stadsdelsförvaltningar. En årsrapport avges till socialnämnden samt kommunstyrelsen och dess råd för funktionshinderfrågor.

Granskningsmetod

Kvalitetsparagrafer i lagstiftningen

Socialstyrelsen definierar kvalitet i SOSFS 2011:9.³ Kvalitet innebär att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten enligt lagar och andra föreskrifter inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade och beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

¹ Instruktion funktionshinderinspektörer, KF/KS 2007:8.

² Handbok för utveckling av indikatorer, För god vård och omsorg, Socialstyrelsen 2014.

³ SOSFS 2011:9 Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, Socialstyrelsen 2011.

I kvalitetsparagrafen i 3 kap 3 § SoL framgår:

”Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.”

Kvalitetsområden

Socialtjänsten styrs av lagstiftning och nationella styrdokument. Som komplement till dessa behövs områden som knyter an till lagstiftningen. God kvalitet inom socialtjänsten kräver en samsyn och för att uppnå det är definitioner nödvändiga. Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting har under 2010 arbetat fram definitioner på sex kvalitetsområden.⁴

- **Trygghet och säkerhet**
Trygghet och säkerhet innebär att stöd och insatser utförs enligt gällande regelverk. De är förutsägbara och det finns möjlighet till insyn. Risk för kränkning, försummelse, fysisk eller psykisk skada förhindras genom förebyggande arbete.
- **Självbestämmande och integritet**
Självbestämmande och integritet innebär att den enskilde är delaktig, har inflytande och ges möjlighet till egna val.
- **Tillgänglighet**
Tillgänglighet innebär att det är lätt att få kontakt med socialtjänsten och vid behov få del av stöd och insatser inom rimlig tid. Information och kommunikation är begriplig och anpassad efter olika gruppers och individers behov. Kommunikationen mellan den enskilde och professionen präglas av ömsesidighet och dialog.
- **Helhetssyn och samordning**
Helhetssyn utgår från den enskildes samlade livssituation. Då den enskilde har behov av stöd och insatser som bedrivs inom olika verksamheter eller av olika utförare och professioner är dessa samordnade. Det finns en tydlig ansvarsfördelning och stöd och insatser präglas av kontinuitet.
- **Kunskapsbaserad verksamhet**
Kunskapsbaserad innebär att tjänsterna utförs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Den enskildes egna erfarenheter tas till vara.
- **Effektivitet**
Effektivitet innebär att resurserna utnyttjas på bästa sätt för att uppnå uppsatta mål för verksamheten.⁵

⁴ <http://www.socialstyrelsen.se/indikatorer/godvardochomsorgsocialtjansten>

⁵ Ibid.

Granskningsmodell

Granskningsarbetet planeras utifrån en granskningsmodell som dels bygger på lagstiftningens bestämmelser om god kvalitet inom socialtjänsten och dels på de ovan beskrivna kvalitetsområdena.

Granskningen följer i huvudsak arbetsmodellen nedan:

- Inledande informationsbrev till berörd stadsdelsförvaltning och utförare
- Informationsmöte med ledning
- Dialogmöte med medarbetare
- Genomgång av verksamhetsplan och policydokument
- Aktgranskning
- Återkoppling till ledning och medarbetare
- Återkoppling till berört lokalt råd för funktionshinderfrågor
- Rapport till socialnämnden
- Rapport till berörda stadsdelsnämnder
- Uppföljning cirka sex månader efter avslutad granskning

Målgrupp, urval och avgränsning

Granskningen omfattar verksamhetsområdena socialpsykiatri och funktionsnedsättning i stadsdelsförvaltningarna Bromma, Kungsholmen och Skarpnäck. Granskning har genomförts av akter inom myndighetsutövning aktuella hos två utförare av insatsen boendestöd i varje stadsdelsförvaltning. Urvalet för utförarna var att de skulle ha minst fem ärenden inom de respektive verksamhetsområdena. Urvalet av akter har skett utifrån att den enskilde ska ha ett beslut som bör ha följts upp av handläggare. Det har även eftersträvat en jämn könsfördelning samt en åldersdifferens för de ärenden som valts ut. Totalt har 58 akter granskats hos två kommunala, en entreprenad och tre privata (inom Lagen om valfrihet, LOV) boendestödsutförare.⁶ Granskningen har inriktats på senaste ansökan, utredning, beslut, beställning, genomförandeplan, journalanteckningar samt daganteckningar hos utförare. Granskningen har genomförts i digital akt i stadens ärendesystem Paraplyet. Utskrifter av daganteckningar från utförarens ärendesystem ParaSoL har erhållits via utförare. Granskningen genomfördes under januari till maj 2018.

⁶ Granskade utförare är kommunala Boendestödet i Bromma och Boendestöd Kungsholmen och privata Sympati boendestöd AB, Bra liv Sverige AB - boendestöd, Omsorgshuset i Stockholm AB – boendestöd samt Mira - stöd och behandling AB.

Utgångspunkter

Kommunernas ansvar för vård och omsorg om personer med funktionsnedsättning regleras i 5 kap 7 § SoL. Där framgår att kommunerna ska verka för människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl, möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat till den enskildes behov. Personer med funktionsnedsättning kan ansöka om insatser enligt SoL och vissa har rätt till insatser enligt LSS.

En funktionsnedsättning är enligt Socialstyrelsen en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Nedsättningen kan uppstå till följd av sjukdom, annat tillstånd eller till följd av medfödd eller förvärvad skada. Dessa sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara bestående eller av övergående karaktär. Begreppet funktionshinder används för att beskriva de begränsningar som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.⁷

Boendestöd

Boendestöd är en insats som beviljas enligt 4 kap 1 § SoL. Insatsen nämns eller definieras inte i lagtexten. I Socialstyrelsens termbank definieras boendestöd som ”bistånd i form av stöd i den dagliga livsföringen riktat till särskilda målgrupper i eget boende” och vidare ”boendestödet anpassas till den enskildes behov av och möjligheter att utveckla ett normalt vardagsliv.” Vanligast är att insatsen ges till personer med psykisk funktionsnedsättning i eget boende och till personer med missbruksproblem. Antalet personer med funktionsnedsättning som tillhör personkrets 1 inom LSS som beviljas insatsen ökar.⁸ En reviderad uppdragsbeskrivning för boendestöd socialpsykiatri i Stockholms stad kom i februari 2018. Denna omfattar även boendestöd inom funktionsnedsättning då den insatsen utförs av samma utförare. Boendestödsavtalet med staden innebär att uppdrag ska kunna utföras måndag till söndag mellan klockan 07 och 22 men det ska finnas skäl för att uppdraget ska utföras utanför kontorstid.⁹

⁷ <http://www.socialstyrelsen.se/fragorochsvar/funktionsnedsattningochfunktio>

⁸ Socialstyrelsens termbank:

<http://termbank.socialstyrelsen.se/showterm.php?ftid=274>

⁹ Upphandling LOV socialpsykiatri – Boendestöd Dnr 2.11.3-714/2016

Boendestöd är en social och praktisk stödinsats som syftar till att stärka den enskildes förmåga att hantera sitt vardagsliv både inom och utanför det egna hemmet. Det kan vara en pedagogisk vägledning i att upprätthålla och utveckla den enskildes egna resurser. Boendestöd utanför hemmet kan handla om olika former av vardagsaktiviteter som att följa med till bokade möten, butik, kafé eller museum. Det kan också innebära att hjälpa till i kontakter med myndigheter eller med att hitta meningsfull sysselsättning. Det ska ses som ett stöd i ”det vanliga livet”. Pedagogiska och kunskapsbaserade metoder ska användas i rehabiliterande syfte.¹⁰

I en delstudie av FoU Södertörn i samarbete med Stockholms stad undersöktes hur personer som beviljats insatsen boendestöd uppfattar den. Studien omfattade fem kommuner i Stockholms län, 25 personer, fjorton kvinnor och elva män intervjuades. De intervjuade hade insatsen genom sju kommunala utförare av boendestöd och en privat utförare. Studien visade att det vanligaste är att ha boendestödsinsatsen förlagd till vardagar fram till senast klockan 19:00. Flera intervjuade ansåg att den erbjudna tiden för insatsen passade mindre bra att kombinera med arbete och skulle önska insatsen på kvällstid. Vid förfrågan hade svaret blivit att insatsen inte kunde erbjudas på kvällstid alternativt att det fanns andra som var i större behov av boendestöd på kvällstid. Vanligast var att ha boendestöd två timmar per vecka.¹¹

Flera intervjuade tog upp att deras boendestödjare var för initiativlös. De saknade en person med driv och initiativförmåga. Enligt studien kan brist på initiativtagande från boendestödjarens sida bero på flera saker. Det kan vara en personlighetsfråga, en feltolkning av vad personen behöver eller en del av en uttalad policy om den enskildes självbestämmande och inflytande över boendestödssituationen. Dock finns det en risk att den enskilde uppfattar det som en underlåtenhet från boendestödjarens sida och en brist på förståelse för vad personen behöver.¹²

Kontinuitet hänger samman med antalet boendestödjare. Tre personer anges som en övre gräns för att stödet inte ska få negativa inslag. I studien framkommer att en person för vissa individer kan vara en maxgräns för ett fungerande stöd. För att relationen ska uppfattas som stödjande krävs ett stödjande socialt klimat mellan

¹⁰ Riktlinjer för utredning, dokumentation m.m. inom stadens socialpsykiatri, antagna av KF 2011-05-23, reviderade 2012-03-15.

¹¹ Gunnel Andersson, Hjördis Gustafsson och Åsa Bringlöv. Boendestöd – Stockholm Södertörn Gotland. Delrapport: intervjustudie. FoU Södertörns skriftserie nr 133/15. 2015.

¹² Ibid.

den enskilde och boendestödjaren. Det sociala klimatet innebär genuint intresse för individens individualitet samt omtanke, omsorg och respekt för individens integritet. Till detta kommer ett visst mått av gillande. Icke-fungerande relationer bidrog till bristande stöd i insatsen. Författarna konstaterar att boendestöd inte kan betraktas som en avpersonifierad friliggande insats utan ”vem” hänger ihop med ”vad” och ”hur” i insatsen.¹³

I en annan studie av FoU Södertörn betonas betydelsen av att först bevilja en kartläggningsperiod. Det skulle kunna innebära att handläggaren beslutar om insatsen boendestöd. Boendestödjaren och den enskilde har därefter tid att gemensamt komma fram till vad stödet skall innebära för den enskilde. Enligt författarna förstärks då möjligheten att bedömningar och beslut är förankrat hos den enskilde och i den faktiska livssituationen.¹⁴

Delaktighet

Socialstyrelsen har tagit fram kunskapsstöd för socialtjänstens arbete med delaktighet inom stöd och service enligt LSS. Delar i kunskapsstödet anges vara relevanta även i mötet med andra målgrupper utöver personkrets 1 och 2 i LSS. Delaktighet handlar om engagemang i en livssituation och ytterst kan bara den enskilde själv bedöma sin delaktighet. Samspelet mellan individ och miljö påverkar den enskildes engagemang och upplevelse av delaktighet. Ett systematiskt arbete med den enskildes delaktighet behöver vid handläggning, genomförande och uppföljning samla in och använda kunskap om individens förmåga och vilja till delaktighet. Ett fungerande arbete för delaktighet kan öka viljan och förmågan att vara delaktig i olika situationer och sammanhang, däribland beslutsprocesser.¹⁵

Den irländske forskaren Harry Shier beskriver fem nivåer av delaktighet för barn med funktionsnedsättningar utifrån den enskildes perspektiv. De fem nivåerna nedan är dock relevanta även för vuxna personer med behov av stöd från socialtjänsten:

- Att bli lyssnad till
- Att få stöd i att förstå och uttrycka sina åsikter och synpunkter
- Få sina åsikter och synpunkter beaktade
- Involveras i beslutsfattande processer

¹³ Ibid.

¹⁴ Gunnel Andersson och Hjärdis Gustafsson. Boendestöd på papper – Boendestöd i praktiken. Stockholm Södertörn. FoU Södertörns skriftserie nr 152/17. 2017.

¹⁵ Vägar till ökad delaktighet, kunskapsstöd för socialtjänsten om arbete med stöd och service enligt LSS, Socialstyrelsen 2017.

- Dela inflytande och ansvar över beslutsfattande¹⁶

Den enskildes möjligheter att bli lyssnad på och ha inflytande i utformningen av uppdrag till utförare, är central i arbetet för delaktighet. Valfrihetssystem, tillgången till olika alternativ och organisering av arbetet ger olika förutsättningar för den enskildes delaktighet. Grundläggande för delaktighet är att den enskilde:

- har möjlighet att ta del av, förstå och ge synpunkter på förslag till uppdrag
- blir informerad om och har möjlighet att ta ställning till, deltagande i särskilda metoder och arbetssätt hos utförare
- har möjlighet att utifrån lokala förutsättningar göra välinformerade val av utförare eller påverka val av utförare.¹⁷

Genomförandeplan

Enligt 3 kap 5 § SoL ska socialtjänstens insatser utformas och genomföras tillsammans med den enskilde. Ett verktyg för detta är genomförandeplanen. Förutsättningar för delaktighet behöver anpassas till den enskilde. I allmänna råd till 6 kap 2 § SOSFS 2014:5 anges att det bör framgå i genomförandeplanen om den enskilde varit delaktig i upprättandet av den och vilken hänsyn som har tagits till den enskildes synpunkter och önskemål.

Dokumentation om hur den enskilde deltagit vid planeringen visar att det förekommer ett ställningstagande till hur verksamheterna säkerställer den enskildes delaktighet.¹⁸

Genomförandeplanen beskriver hur en beslutad insats praktiskt ska genomföras för den enskilde. Vidare framgår att

- genomförandeplanen utformas tillsammans med den enskilde och/eller dennes anhöriga/närstående
- mål finns för planerade insatser utifrån den enskildes behov
- genomförandeplanen används i samband med pågående insatser samt vid uppföljning och utvärdering.¹⁹

Syftet med genomförandeplanen är att skapa en tydlig struktur för genomförande och uppföljning av beslutad insats. Planen tydliggör

¹⁶ Shiers delaktighetsmodell

<http://www.hso.se/PageFiles/1556/Shier.%20%C3%B6versatt%20artikel%202.pdf>

¹⁷ Vägar till ökad delaktighet, kunskapsstöd för socialtjänsten om arbete med stöd och service enligt LSS, Socialstyrelsen 2017.

¹⁸ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2018, Socialstyrelsen 2018.

¹⁹ Delaktighet och inflytande i arbetet med genomförandeplaner, kunskapsstöd till verksamheter för personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen 2014.

för den enskilde och för personal vad som ska göras, vem som ska göra vad, när det ska göras samt hur det ska göras.²⁰

Personal som ska genomföra insatsen behöver ha kunskap om och förmåga att fånga upp den enskildes behov och önskemål oavsett på vilket sätt den enskilde uttrycker sin vilja. Den enskilde behöver egen kunskap om vad det innebär att vara delaktig i planeringen av sin insats. Planen ska skrivas på ett sätt så att den enskilde känner igen den som sin egen. Målen och delmålen behöver skrivas så att de är av värde för den enskilde, känns motiverande och är positivt utmanande.²¹

DUR utredningsmaterial

DUR står för dokumentation, utvärdering och resultat. Inom verksamhetsområdena socialpsykiatri och funktionsnedsättning är DUR ett stöd för handläggare i planeringen för insats, att skriva beställningar med mål och delmål samt följa upp insatser.²²

De övergripande målen i beställningen från handläggare till utförare är standardiserade och anpassade till DUR:s livsområden. Varje övergripande mål ska ha ett personligt mål som skrivs in manuellt. Varje aktivitet under de övergripande målen ges inom socialpsykiatrin ett fast delmål avseende funktionsförmåga. De fasta delmål som finns att välja är:

- Med aktivt motivationsarbete tas sökt stöd emot, bevara funktionen
- Aktiviteten utförs med stöd
- Aktiviteten utförs mer självständigt med visst stöd
- Aktiviteten utförs utan stöd

Tillägget bevara funktionen anges när den enskilde bedöms ha en funktionsförmåga och delmålet är att bevara nuvarande förmåga.²³

En beställning inom socialpsykiatrin kan utifrån stadens anvisningar se ut enligt följande exempel:

Övergripande mål: Kim ska ha en fungerande situation avseende vardagsaktiviteter.

Personligt mål: Kims mål är att öppna och läsa posten på egen hand för att sedan gå igenom utvald post med boendestödjaren.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Handbok för beställningar med mål och delmål inom socialpsykiatrin, September 2014, Arbetsdokument: Planera för insats, verksamhetsområde: funktionsnedsättning, april 2017 samt Användarmanual för beställningar, verksamhetsområde: funktionsnedsättning, april 2017.

²³ Handbok för beställningar med mål och delmål inom socialpsykiatrin, September 2014.

Livsområde: Vardagsaktiviteter /ADL

Aktivitet: Kim får stöd att skapa rutiner som leder till att hen kan nå sitt mål

Delmål: Aktiviteten utförs mer självständigt med visst stöd

Inom funktionsnedsättning används inte delmål. Om möjligt anges istället på vilket sätt stöd behöver ges.

Kompensatoriskt stöd: Utföra en uppgift åt någon som inte kan göra det själv.

Praktiskt stöd: Praktiskt stödja eller guida individen i aktiviteter eller till delaktighet.

Färdighetsträning: Stödja lärande av färdigheter till en individ eller grupp.

Emotionellt stöd: Känslomässigt stödja eller motivera individen för att möjliggöra aktiviteter och delaktighet.²⁴

Beställningen inom funktionsnedsättning kan utifrån stadens anvisningar se ut enligt följande exempel:

Övergripande mål: Kim ska ha en fungerande vardagsekonomi. Kims personliga mål är att kunna prioritera bland utgifter så att pengarna räcker hela månaden.

Livsområde: Ekonomi.

Aktivitet: Ekonomi: Kim får praktiskt stöd att göra en månadsbudget, hålla sig till denna och betala sina räkningar. Praktiskt stöd ges.

Barnperspektiv

I DUR-materialet för både socialpsykiatri och funktionsnedsättning finns särskilda frågor som används när det finns minderåriga barn i hushållet. Socialtjänsten har ett ansvar när det gäller att möjliggöra för personer med funktionsnedsättning att vara föräldrar. När en person med funktionsnedsättning med vårdnadsansvar för barn ansöker om insatser enligt SoL eller LSS är det viktigt att beakta behovet och utformningen av insatser även ur ett barnperspektiv. Utifrån barnperspektivet är det exempelvis angeläget att begränsa antalet personer som ger omvårdnad, stöd och service i den enskildes hem. Om den enskilde utöver behovet av insatser utifrån funktionsnedsättning, även har behov av stöd i sin föräldraroll, ansvarar individ- och familjeomsorgen för att utreda detta. I dessa

²⁴ Användarmanual för beställningar, verksamhetsområde: funktionsnedsättning, april 2017.

ärenden är det viktigt med nära samverkan mellan ansvariga verksamheter i stadsdelsförvaltningen.²⁵

Statistik

I oktober 2016 hade knappt 53 000 personer i landet, i åldrarna 0 till 64 år, en eller flera insatser beviljad enligt SoL. Den vanligaste insatsen var stöd i hemmet i form av boendestöd. Totalt 22 500 personer hade boendestöd, varav 51 procent var kvinnor.²⁶ Antalet personer som beviljas insatsen har ökat sedan 2007. Orsaker till att insatsen ökat kan enligt Socialstyrelsen bero på ökad befolkningsmängd, att fler personer som tillhör personkrets 1 enligt LSS beviljas insatsen samt ökad psykisk ohälsa hos befolkningen.²⁷

Tabell 1: Antalet personer i Sverige med insatsen boendestöd enligt SoL redovisat per kön oktober 2016.*

Aldersgrupp	Kvinnor	Män	Totalt
0-19 år	90	100	190
20-34 år	3 730	3 960	7 690
35-54 år	5 540	4 550	10 090
55-64 år	2 300	2 230	4 530
Samtliga	11 660	10 840	22 500

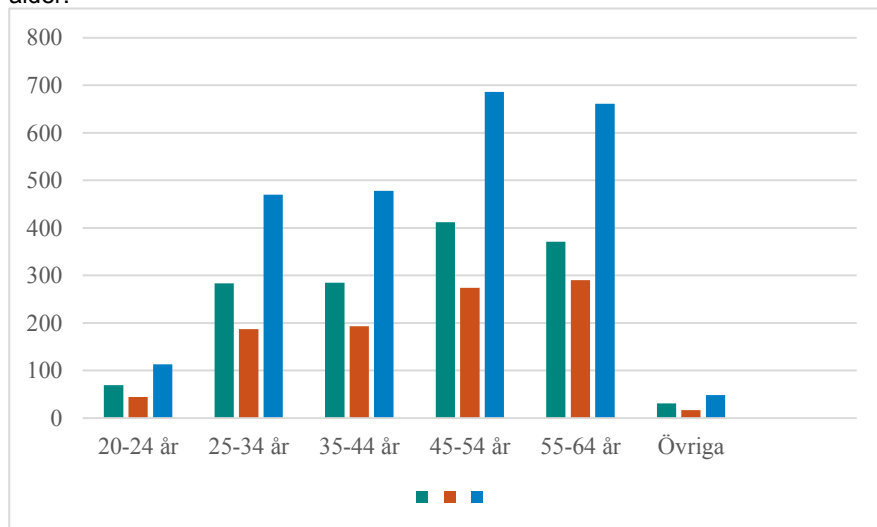
Källa: Statistik om socialtjänstinsatser till personer med funktionsnedsättning 2016 (Socialstyrelsen 2017).

²⁵ Handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning, Riktlinjer antagna av KS april 2002 reviderade av KF februari 2012

²⁶ Statistik om socialtjänstinsatser till personer med funktionsnedsättning 2016, Socialstyrelsen 2017.

²⁷ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, lägesrapport 2018, Socialstyrelsen 2018.

Tabell 2: Antal personer med boendestöd under 2017 fördelat utifrån kön och ålder.

Källa: Socialtjänstrapport 2017 – En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad Dnr 3.1.1-699/2017.

Mellan 2016 och 2017 ökade antalet aktuella personer inom socialpsykiatri i Stockholm med 1 095 personer. Insatsen boendestöd ökade samma period med 1 039 personer. År 2017 var boendestöd den vanligaste insatsen inom socialpsykiatri i staden med 2 456 enskilda personer vilket var 60 procent av målgruppen. Av dessa var 59 procent kvinnor och 41 procent män.²⁸

²⁸Socialtjänstrapport 2017 – En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad Dnr 3.1.1-699/2017.

Granskningsresultat

Bromma

Stadsdelsområdet består av stadsdelarna Abrahamsberg, Blackeberg, Bromma Kyrka, Bällsta, Eneby, Mariehäll, Norra Ängby, Riksby, Södra Ängby, Ulvsunda Industriområde, Åkeshov, Åkeslund, Alvik, Högländet, Nockeby, Nockebyhov, Olovslund, Smedslätten, Stora Mossen, Traneberg, Ulvsunda, Ålsten, Äppelviken. Befolkningsmängden 31 december 2017 var 79 355 personer.

Myndighetsutövning

Biståndsenheten för personer med funktionsnedsättning (nedan kallad funktionsnedsättning) och vuxenenheten där socialpsykiatri ingår, tillhör avdelningen socialtjänst och fritid. Socialpsykiatri har sju biståndsbedömare och funktionsnedsättning har tretton. Inom socialpsykiatri arbetar en handläggare med unga vuxna i åldern 18 till 25 år. Hen har färre ärenden med kortare beslutstider (3-4 månader) och tätare uppföljningar än sina kollegor. För att minska sårbarheten vid sjukdom, föräldraledigheter, byte av tjänster samt för att täcka upp för deltidsarbete har förvaltningen valt att överrekrytera utöver grundbemanningen. Ett mål för 2018 är att inte behöva använda konsulter i verksamheten.

Handläggarna beskriver ett gott internt samarbete. När den enskilde har behov av stöd både utifrån psykisk ohälsa och annan funktionsnedsättning samverkar socialpsykiatri och funktionsnedsättning. En handläggare från varje enhet handlägger ärendet. Inom funktionsnedsättning handläggs inte försöks- eller träningslägenheter. Personer inom funktionsnedsättning med behov av insatsen beviljas den via socialpsykiatri och sina övriga insatser via funktionsnedsättning.

Flera vuxna personer som bor i hushållsgemenskap med föräldrar har boendestöd. För personer som är gifta eller sammanboende utreds hur hushållsgemenskapen ser ut. Om partnern kan göra mer av hushållsarbetet förutsätts den göra det. För att undvika att kön skulle kunna påverka behovsbedömningen avidentifiera kön på de ärenden som tas upp på ärendedragning.

Handläggarna uppger att de alltid tar hänsyn till om en person har minderåriga barn och att det påverkar bedömningen. Inom socialpsykiatri kan boendestödets uppdrag vara att planera och ge föräldern stöd i sitt föräldraskap samt att förbereda barnen inför

förskola och skola. Det finns inte nödvändigtvis en kontakt etablerad med barn- och ungdomsenheten kring dessa familjer. Handläggarna anser att grunden för en bra genomförandeplan är en bra beställning. De är eniga om att bra genomförandeplaner är ett viktigt verktyg vid uppföljning av insatsen.

Handläggare beskriver att boendestöd tidigare kunde vara ett mer flexibelt och socialt stöd men även mer gränslöst. Idag är boendestödet mer specifikt och strukturerat i praktiska aktiviteter. Ledningen beskriver att ett utvecklingsområde inom funktionsnedsättning är en mer kunskapsbaserad behovsbedömning av antalet timmar boendestöd. Socialpsykiatrin arbetar på att göra välformulerade och strukturerade beställningar. Handläggarna önskar att boendestödets arbete dokumenterades gällande när de kommer och går hos den enskilde. Inom hemtjänst finns digitalt tidsverktyg för detta. Många av de enskilda med boendestöd har dålig tidsuppfattning och sviktande minne vilket gör att de själva kan ha svårt att ha en uppfattning om de fått insatsen i rätt omfattning. Enligt handläggarna saknas det idag verktyg för att se när insatsen utförts vilket leder till onödiga missförstånd.

Kommunala boendestödet Bromma

Boendestödet har åtta anställda boendestödjare och en samordnare. Boendestödet arbetar kontorstid vardagar. Varje enskild har två kontaktpersoner från boendestöd. En är den enskildes kontaktperson och ansvarar för att upprätta genomförandeplanen. Boendestödet beskriver att det vanliga är att de träffar den enskilde varannan gång vilket underlättar vid semester och frånvaro.

Det upplevs inte vara svårt att rekrytera utan många söker sig till arbetsplatsen. Vid nyanställning ställs krav på kvalifikationer och boendestödet beskriver att vanlig utbildningsbakgrund är vård/omsorgslinje, beteendevetare eller socionom. Vidareutbildning sker löpande genom de utbildningar staden erbjuder så som basutbildning inom neuropsykiatri. En boendestödjare har även genomfört utbildning om våld i nära relation. Boendestödjarna deltar i olika nätverk.Handledning sker kontinuerligt en gång i månaden.

Boendestödet ser en ökning av antalet uppdrag framförallt från funktionsnedsättning där behoven upplevs vara mer komplexa och innebära större utmaningar för personalen. Boendestödet upplever att enskilda som bor i försöks- eller träningslägenheter inte alltid har behov av stödet och många gånger vill dessa personer inte ta emot insatsen. Boendestödet beskriver att samverkan med beställarna

fungerar bra. Inom socialpsykiatri är det vanligt med ett uppföljningsmöte där den enskilde, handläggare och boendestöd närvarar. Inom funktionsnedsättning är boendestöd sällan delaktigt i uppföljningen.

Boendestödet beskriver att det kan vara svårt att utföra insatsen med vuxna personer som bor hemma hos sina föräldrar. Det förekommer att föräldrar och hemmaboende syskon lägger sig i och försvårar arbetet. Boendestödet upplever en utmaning i hur de ska förhålla sig när detta sker. Uppdraget i beställningen kan vara att den enskilde ska lära sig att laga mat men anhöriga vill inte att personen rör spisen. Även hos personer som är gifta eller sammanboende kan konflikt uppstå. Boendestödet brukar förorda att de träffas själva med den enskilde för att kunna fokusera och få arbetsro. De önskar även att minderåriga barn inte är hemma när insatsen utförs.

Beroende på den enskildes mående kan det ibland bli mer fokus på samtal än aktiviteter. Boendestöd beskriver samtalet som en grund för att kunna utföra aktiviteterna i beställningen. Social funktionsförmåga kan ingå i beställningarna. Boendestöd upplever att insatsens syfte har förändrats över tid. Idag finns ofta en förväntan att boendestödet ska vara spindeln i nätet. De är med på många möten och är ibland de som får ta kontakter med vården för att se till att dessa möten blir av.

Sympati AB

Sympati har 36 anställda boendestödjare. Det varierar om det är en eller två boendestödjare som arbetar hos den enskilde. En av boendestödjarna har en terapihund som följer med i arbetet. Vanlig utbildningsbakgrund hos boendestödjarna är undersköterskor, skötare, mentalskötare och behandlingsassistenter. Samtliga boendestödjare har genomgått en intern utbildning i olika diagnoser. Ledningen beskriver en utmaning i att utforma stödet för personer med högfungerande autism då det förekommer generaliseringar kring målgruppen. Utbildning av boendestödet är viktigt då det krävs både kompetens och erfarenhet för att kunna anpassa insatserna individuellt. Boendestödjarna har extern handledning varannan månad.

Vid anställning av ny personal ställs krav på att de ska kunna arbeta kvällar och helger. Företaget har uppdrag fram till klockan 19 på vardagar och en del uppdrag på dagtid under helger. Boendestöd tror att önskemål om boendestöd på andra tider än kontorstid kommer att öka då fler personer i målgruppen förvärvsarbetar.

Sympati har erfarenhet av svårigheter att utföra boendestöd när den enskilde bor hemma hos föräldrar. Det har blivit konflikt då uppdraget är att arbeta med vissa aktiviteter tillsammans med den enskilde och inte att göra saker åt denne. Att utföra boendestöd hos personer som är sammanboende eller gifta har inte inneburit problem. Det vanliga är att partnern inte är hemma när insatsen utförs. Sympati har ärenden där det finns minderåriga barn i hushållet. I dessa ärenden är barnen aktuella hos barn- och ungdomsenheten som ibland bjuder in boendestödjarna att närvara på möten. Det kan uppstå ett dilemma kring rollen gentemot barnen och hur den enskilde kan stöttas i sitt föräldraskap.

Nya ärenden kan aktualiseras på olika sätt. Det är vanligt att enskilda ringer, ställer frågor och vill träffas innan de väljer utförare. Vid flera tillfällen har den enskilde även träffat boendestödjare innan. I andra fall kan beställning skickas från handläggare utan någon föregående kontakt.

Boendestödjaren och den enskilde gör genomförandeplanen tillsammans. Det förekommer korta beställningar på en till två månader och upplevelsen är att antalet korta beställningar har ökat. Boendestödjarna för daganteckningar utifrån mål i beställningen och om avvikelser som är relaterade till målet. Alla avvikelser skrivs därmed inte i daganteckningar men rapporteras i en intern mall. Sympati upplever att det finns en otydlighet i föreskrifter gällande hur mycket som ska dokumenteras i daganteckningarna med hänsyn till sekretess.

Aktgranskning

I Bromma har tjugo ärenden granskats, tio inom socialpsykiatri och tio inom funktionsnedsättning. Inom båda verksamhetsområdena har akter granskats för fem kvinnor och fem män. Både hos det kommunala boendestödet i Bromma och hos Sympati har tio ärenden granskats, fem för socialpsykiatri och fem för funktionsnedsättning. Av dessa är fem kvinnor och fem män hos respektive utförare.

Beslutstider och omfattning av beviljad insats

I genomsnitt var personerna i de granskade ärendena beviljade 8,5 timmar boendestöd per månad. Inom socialpsykiatri var den beviljade tiden i genomsnitt 7,3 timmar per månad och inom funktionsnedsättning 9,6 timmar per månad. Inom socialpsykiatri var kvinnorna beviljade mer tid per månad än männen. Inom funktionsnedsättning var männen beviljade mer tid än kvinnorna.

Totalt sett för båda verksamhetsområdena är män och kvinnor beviljade samma genomsnittstid per månad för insatsen boendestöd.

Tabell 3: Beviljad tid per månad redovisat per verksamhetsområde och kön.

Verksamhetsområde	Kvinnor	Män	Totalt
Socialpsykiatri	8,6	6	7,3
Funktionsnedsättning	8,4	10,8	9,6
Totalt	8,5	8,4	8,5

Av de granskade ärendena har nio personer haft boendestöd i fem år eller längre. Sex personer har haft insatsen i ett till två år.

Tabell 4: Totalt antal år personen varit beviljad insatsen boendestöd.

Tid	Antal personer
< 1 år	3
1-2 år	6
3-5 år	2
> 5 år	9

Tolv personers senaste beslut om boendestöd är mellan sex och elva månader. Fyra personer har ett beslut som är kortare än sex månader och fyra personer har beslut som är ett år. Kortare beslutstider är vanligare inom socialpsykiatrin där tre personer har kortare beslut än sex månader. Ingen person inom socialpsykiatrin har beslut som är ettåriga vilket fyra personer inom funktionsnedsättning har. Ingen person har längre beslut än ett år.

Tabell 5: Beslutstid senaste beslut om boendestöd redovisat per verksamhetsområde.

Beslutstid	Socialpsykiatri	Funktionsnedsättning	Totalt
< 6 månader	3	1	4
6-11 månader	7	5	12
1 år	0	4	4
> 1 år	0	0	0

Beställningar och uppföljningar

Inom socialpsykiatrin är åtta av beställningarna till utföraren strukturerade. I två ärenden följer beställningarna inte stadens anvisade struktur. Inom funktionsnedsättning är tre beställningar strukturerade. Sju beställningar följer inte stadens anvisade struktur. Inga ändringar har gjorts i beställning till utföraren under pågående beslutstid i de granskade ärendena.

Inom socialpsykiatrin dokumenteras samtliga uppföljningar i uppföljningsdokument för verksamhetsområdet. I majoriteten av ärendena dokumenteras uppföljningen även i utredning och journal.

Inom funktionsnedsättning saknas dokumentation från uppföljning i hälften av ärendena. I övriga fem är uppföljningen dokumenterad i utredningen och i några ärenden även i journal.

Genomförandeplaner

En aktuell genomförandeplan finns i tolv av de granskade ärendena. Åtta personer saknar en genomförandeplan. För ett av dessa ärenden hade beställning skickats till utföraren för mindre än en månad sedan. Fem av personerna som saknar en genomförandeplan är aktuella inom socialpsykiatri och tre inom funktionsnedsättning. Fyra kvinnor och fyra män saknar aktuell genomförandeplan.

Två granskade ärenden hos det kommunala boendestödet i Bromma saknar en aktuell genomförandeplan. I två ärenden inom funktionsnedsättning har aktiviteter i beställningen lagts till respektive tagits bort i genomförandeplanen. I åtta ärenden framgår att den enskilde varit delaktig i upprättandet av genomförandeplanen.

Fem ärenden hos Sympati saknar aktuell genomförandeplan, tre inom socialpsykiatri och två inom funktionsnedsättning. Tre genomförandeplaner har upprättats i samband med inspektörernas besök i verksamheten. I ett ärende är det två veckor kvar av insatstiden och i ett annat är det en månad kvar av insatstiden. På en genomförandeplan sitter en lapp med information om att den enskilde inte vill underteckna planen. Det framgår dock inte av planen eller i dokumentationen i övrigt att så är fallet utan där går utläsa att genomförandeplanen är godkänd av den enskilde. I två ärenden framgår att den enskilde varit delaktig i upprättandet av genomförandeplanen.

I ett ärende från socialpsykiatri överensstämmer genomförandeplanen hos utföraren Sympati med beställningen. I två ärenden inom funktionsnedsättning är beställningen inte strukturerad enligt stadens anvisningar. I genomförandeplanen har Sympati lagt till både aktiviteter och delmål för dessa. I två ärenden där beställningarna följer stadens anvisningar, har Sympati i genomförandeplanen både ändrat och lagt till beställda aktiviteter samt ändrat de fasta delmålen.

Daganteckningar

I majoriteten av de granskade ärendena hos det kommunala boendestödet i Bromma går det att följa genomförandet av insatsen via daganteckningarna. Dokumentation finns från varje boendestödtillfälle. I två ärenden går det att utläsa att aktiviteter

utöver beställningen utförts. I flera ärenden finns den enskildes önskemål väl dokumenterade och det går att följa hur den enskilde stöttas i genomförandet av insatsen. I några ärenden finns det dokumenterat hur avstämning mot genomförandeplanen görs med den enskilde kring aktiviteter och tider. I två ärenden finns dokumentation från uppföljning av insatsen.

Daganteckningar finns hos Sympati i alla granskade ärenden utom ett, om än i begränsad omfattning. I samtliga ärenden är daganteckningarna sporadiska och upprättade med minst några veckors mellanrum. Som mest finns ett glapp i anteckningarna på ett och ett halvt år. Det är svårt att följa genomförandet av insatserna då det i flertalet ärenden endast dokumenterats att insatsen utförts enligt genomförandeplan. I två ärenden framgår att inköp genomförts tillsammans med den enskilde i boendestödjares bil trots att stöd för inköp inte ingår i beställningen.

I ett ärende hos Sympati finns daganteckningar som visar att den enskilde avbokat boendestödet upprepade gånger. Av daganteckningarna framgår att handläggare informerats om avvikelserna från beställningen. I övriga ärenden där avbokningar förekommer från den enskilde går det inte att utläsa om kontakt tagits med handläggare. Det finns inga daganteckningar från uppföljning av insatsen i de granskade ärendena.

Barnperspektiv

Två kvinnor inom socialpsykiatri är förälder till minderåriga barn. I det ena ärendet framgår att hänsyn tas till barnen i bedömning av rätten till insats men det framgår inte på vilket sätt det har gjorts. I det andra ärendet går det inte att utläsa om hänsyn tagits till barnets situation i bedömningen. Inom funktionsnedsättning har en man och en kvinna minderåriga barn. I ett ärende bor personens barn hos den andra vårdnadshavaren. Ingen mer information kring barnen finns i dokumentationen. I det andra ärendet bor ett minderårigt barn hos den enskilde. Det finns ingen ytterligare information kring barnet i dokumentationen. Dokumentation som på något sätt omfattar barnen finns inte hos utförarna i något av de granskade ärendena.

Styrkor och utvecklingsområden

Funktionsnedsättning

Styrkor

- Beslutstider
- Informationsbrev till den enskilde om att handläggare ska sluta och ny ska börja
- Överrekrytering av handläggare för att säkra kontinuitet
- God samverkan med kommunala boendestödet

Utvecklingsområden

- Aktuell information i DUR-utredningar
- Strukturerade beställningar med aktiviteter och mål
- Aktuella genomförandeplaner som följer beställningen
- Uppföljning av insats
- Löpande journalföring
- Barnperspektiv

Socialpsykiatri

Styrkor

- Uppdaterade DUR-utredningar
- Uppföljningar i samtliga ärenden
- Löpande och informativa journalanteckningar
- Den enskilde får komma till tals kring stödbehov och vad som ska ingå i insatsen
- Handläggaren har informerat den enskilde om LSS
- God samverkan med kommunala boendestödet

Utvecklingsområden

- Beslutstider
- Aktuella genomförandeplaner som följer beställningen
- Uppföljning av insats tillsammans med utförare
- Barnperspektivet

Kungsholmen

Stadsdelsområdet omfattar stadsdelarna: Kungsholmen, Stadshagen, Kristineberg, Fredhäll, Marieberg, Lilla Essingen och Stora Essingen. Befolkningsmängden 31 december 2017 var 70 529.

Myndighetsutövning

Enheten för personer med funktionsnedsättning (nedan kallad funktionsnedsättning) och vuxenenheten ingår båda i socialtjänstavdelningen. Inom vuxenenheten ingår socialpsykiatri,

missbruk och relationsvårdsteam. Tre handläggare arbetar med socialpsykiatri, sju med funktionsnedsättning.

Om en person har en LSS-tillhörighet handläggs ärendet inom funktionsnedsättning. Det är ovanligt med insatser från både funktionsnedsättning och socialpsykiatri eller att sammanboende personer har insatser från olika enheter. Enligt handläggarna är det ovanligt att de enskilda efterfrågar boendestöd på andra tider än dagtid vardagar vilket kan bero på att få ha arbete eller sysselsättning.

Boendestödet kan ges ett kartläggande uppdrag vanligtvis under tre månader. Handläggarna anser att det är först efter en uppföljning som en utvärdering kan göras om rätt tid beviljats eller inte. Handläggarna är eniga om vikten av att förankra både hos den enskilde och hos boendestödet vad syftet med insatsen är och att beställningarna är viktiga. Inom socialpsykiatrin beviljas ärenden ofta boendestöd för sex månader. Funktionsnedsättning fattar vanligtvis beslut för ett år.

Handläggarna uppger att de skriver strukturerade beställningar till utföraren. De beskriver att flera av de personer som bor i träningslägenhet inte har behov av boendestöd. Många är beviljade insatsen utifrån att det är ett krav för att ha denna typ av boende.

Inom socialpsykiatrin finns ett upprättat samarbete med det kommunala boendestödet. Samverkan med privata boendestödsutförare sker i individärenden. Vanligtvis gör de gemensamma uppföljningar tillsammans med boendestödet och den enskilde. Handläggarna inom funktionsnedsättning följer inte alltid upp insatsen tillsammans med boendestödet. Uppföljning kan ske i samband med uppföljning av annan beviljad insats.

Handläggarna inom funktionsnedsättning menar att det kan vara svårt att hinna medverka på uppstartsmöten. Inom socialpsykiatrin är det vanligt att handläggare är med på uppstartsmöte, om den enskilde vill det. Det beskrivs som värdefullt att kunna förklara för utföraren hur insatsen ska prioriteras. Handläggare beskriver att boendestöd tidigare var ett mer socialt stöd men att det idag är reglerat och bestämt vad den enskilde ska göra tillsammans med boendestödet.

Inom enheterna finns ett fåtal ärenden med boendestöd där vuxna har minderåriga barn. Socialpsykiatrin tror att det kan bli en ökning av enskilda med minderåriga barn i framtiden. Det är ovanligt att

vuxna som bor hemma hos föräldrar ansöker om boendestöd. När det sker kan det syfta till träning inför att flytta hemifrån. Boendestöd kan även fungera som en del av kartläggning för bedömning om boende enligt LSS. Vid utredning av rätt till boendestöd för personer som är gifta eller sammanboende görs en bedömning av partners förmåga. Hushållsgemensamma sysslor beviljas inte utan åligger partner.

Kommunala boendestödet Kungsholmen

På enheten är fjorton boendestödjare anställda. Boendestödet arbetar vardagar mellan klockan 08 och 16:30. Det har inte förekommit önskemål om boendestöd på andra tider. Tidigare utsågs alltid två kontaktpersoner, idag är det vanligare att den enskilde har en kontaktperson.

Utbildning hos boendestödjarna är bland annat sjuksköterska och mentalskötare. Flera har gått utbildning inom MI och enheten har en MI-coach. De tillsvidareanställda har gått stadens basutbildning i neuropsykiatri. Boendestödet har handledning en gång per månad.

Boendestödjarna har sett en utveckling från ostrukturerade beställningar utan specifika uppdrag till mer struktur och tydlighet. De uppfattar att det idag oftare är utvecklingsmål med inriktning på en förbättring istället för att bevara och upprätthålla den enskildes funktioner. Boendestödet kan se att det ofta är en god målsättning för den enskilde att inte försämras i sina förmågor.

Genomförandeplanen upprättas av kontaktpersonen som tar med förslaget till den enskilde som kan lämna synpunkter. Om den enskilde inte vill underteckna genomförandeplanen skrivs det in i planen. Kontaktpersonen följer tillsammans med den enskilde upp beställningen innan uppföljning av insatsen görs av handläggare.

Boendestödjarna beskriver en förändring av målgruppen där fler ärenden kommer från funktionsnedsättning men även från äldreomsorgen. Det är ovanligt med boendestöd till vuxna som bor hemma hos föräldrar. Boendestödet har få enskilda som är gifta eller sammanboende men uppger att det kan bli svårigheter när båda personerna har ett stödbehov. Det förekommer att enskilda som beviljas boendestöd har minderåriga barn. Det ställer andra krav och det kan bli svårare att utföra uppdraget när det är flera personer i hemmet.

Boendestödet har få enskilda som bor i tränings- eller försökslägenhet. De upplever att det finns en skillnad då insatsen

för dessa personer är mer tvingande. Boendestödet upplever ibland att förväntningarna på deras arbete är för högt ställda. Det kan handla om exempelvis personer med samlarsyndrom som har vräkningshot. För att det ska bli bra för den enskilde kan arbetet behöva få ta längre tid än vad som angetts i beställningen. Boendestödet beskriver att uppdraget är komplext då de behöver förhålla sig till beställares, den enskildes och även psykiatriens förväntningar på insatsen. Ytterligare en utmaning i boendestödsuppdraget är enskilda med husdjur som de inte klarar av att sköta. Boendestödet hoppas att den nya reviderade djurskyddslagen kommer att innebära en ökad möjlighet att anmäla om djur far illa.

Bra Liv Sverige AB

Boendestödet har 57 anställda medarbetare och fem samordnare. Utbildning hos boendestödjarna är beteendevetenskaplig utbildning, behandlingsassistent, undersköterska, mentalskötare och socionom. Vid nyanställning efterfrågas alltid en grundutbildning. En handledare som är psykoterapeut är heltidsanställd i företaget. Var fjärde vecka hålls gruppmöten där frågor kan tas upp med handledaren som även håller utbildningar för personalen. Även enskilda tider kan bokas med handledaren som även arbetar med kommunikationen internt, externt och gentemot kunder.

Boendestöd utförs måndag-söndag, klockan 04.45- 22.00. Stöd innan klockan 07.00 behöver godkännas av handläggare. Det blir allt vanligare att insatsen utförs efter klockan 16.00. Varje enskild beviljad mer än fyra timmar i veckan boendestöd har två boendestödjare.

Utformningen av beställningarna varierar och boendestödet upplever att skillnader märks mellan stadsdelar och mellan handläggare. Enligt boendestödjarna är det vanligast med beställningar för sex månader. De personer som fått kortare beslut har ofta varit svåra att motivera för insatsen. Om ett uppdrag fungerar bra så är kontakt med handläggare ovanligt. Samordnare gör tillsammans med den enskilde ett utkast till genomförandeplan som sedan boendestöd och den enskilde slutför. I genomförandeplanen arbetar Bra Liv med *smarta mål* som är mätbara på mikronivå utifrån de mål som uppgetts i beställningen och som är realistiska för den enskilde att klara. Boendestödjarna beskriver att de behöver vara kreativa för att locka fram motivationen hos den enskilde.

Boendestödjarna uttrycker att stödet till enskilda som bor med sina föräldrar kan vara svårt att utföra om föräldrarna är medberoende. Det kan vara fallet med föräldrar till personer som flyttat hemifrån. Det kan bli svårt när den enskilde inte själv kan fatta beslut utan att förälder lägger sig i.

Bra liv har enstaka ärenden där den enskilde lever i hushållsgemenskap med partner. Vanligtvis utförs insatsen när den andra parten inte är hemma. När två personer i samma familj har boendestöd så utförs stödet av olika personal vilket beskrivs som viktigt för att tydligt särskilja de olika individerna och deras behov. Boendestöd för föräldrar utförs oftast när barnet inte är hemma. Bra Liv har även haft uppdrag där en aktivitet varit att motivera till öppen förskola. I några ärenden har boendestöd deltagit i SIP-möten med barnenheten. För personer i försöks- och träningslägenhet förändras och utökas ibland insatsen över tid när det upptäckts vad personen behöver stöd med.

Om en enskild avbokat boendestödet tre gånger kontaktas handläggare. Boendestödjarna uttrycker att arbetet har förändrats till att bli mer professionellt med struktur och *smarta mål* där meningen är att den enskilde så småningom inte ska behöva stödet. Inom företaget pågår arbetet med att utveckla dokumentation, *smarta mål* och arbetsprocessen vilket boendestödjarna upplever har gett stor skillnad i arbetet.

Aktgranskning

Totalt har 18 ärenden granskats i Kungsholmen. Åtta personer inom socialpsykiatri varav tre kvinnor och fem män. Tio personer inom funktionsnedsättning varav fyra kvinnor och sex män. Två ärenden inom socialpsykiatri föll bort då de vid tiden för granskningen inte längre var aktuella eller uppfyllde kravet på att ha haft minst ett beslut om boendestöd tidigare. Hos den kommunala utföraren av boendestöd på Kungsholmen har tio ärenden granskats, fem för varje verksamhetsområde, av dessa är fem kvinnor och fem män. Åtta ärenden granskades hos Bra Liv, fem ärenden inom funktionsnedsättning och tre inom socialpsykiatri. Av dessa var två kvinnor och sex män.

Beslutstider och omfattning av beviljad insats

I genomsnitt är personerna i de granskade ärendena beviljade boendestöd med en omfattning av 7,2 timmar per månad. Inom socialpsykiatri är den genomsnittliga beviljade tiden per månad 4,9 timmar. Inom funktionsnedsättning är den genomsnittliga beviljade tiden per månad 9,4 timmar. Inom båda verksamhetsområdena är

kvinnor i genomsnitt beviljade mindre tid än männen. Skillnaden mellan könen är större inom funktionsnedsättning.

Tabell 6: Beviljad tid per månad redovisat per verksamhetsområde och kön.

Verksamhetsområde	Kvinnor	Män	Totalt
Socialpsykiatri	4,3	5,2	4,9
Funktionsnedsättning	7	11	9,4
Totalt	5,7	8,1	7,2

Sju personer har varit beviljade boendestöd i fem år eller mer. Fem personer har varit beviljade insatsen i ett till två år.

Tabell 7: Totalt antal år personen varit beviljad insatsen boendestöd.

Tid	Antal personer
< 1 år	3
1-2 år	5
3-5 år	3
> 5 år	7

Åtta personers senaste beslut om boendestöd är mellan sex och elva månader. Fyra personer har ett beslut som är kortare än sex månader, två inom socialpsykiatrin och två inom funktionsnedsättning. Sex personer har beslut som är ett år varav fem är aktuella inom funktionsnedsättning. Ingen person har beslut som varar längre än ett år.

Tabell 8: Beslutstid senaste beslut om boendestöd redovisat per verksamhetsområde.

Beslutstid	Socialpsykiatri	Funktionsnedsättning	Totalt
< 6 månader	2	2	4
6-11 månader	5	3	8
1 år	1	5	6
> 1 år	0	0	0

Beställningar och uppföljningar

Inom socialpsykiatrin är beställningarna strukturerade i samtliga åtta granskade ärenden. Inom funktionsnedsättning är hälften av beställningarna strukturerade och andra hälften följer inte stadens anvisade struktur. I ett ärende har en ändring gjorts i beställningen till utföraren under pågående beslutstid.

Inom socialpsykiatrin är samtliga uppföljningar dokumenterade och i majoriteten av ärendena är dokumentationen gjord i både utredning och journal. Tre uppföljningar är dokumenterade i avsett uppföljningsdokument för verksamhetsområdet. Inom funktionsnedsättning saknas dokumentation från uppföljning i fyra

av ärendena. I fyra ärenden finns dokumentationen i både utredning och journal, i två ärenden endast i journalen.

Genomförandeplaner

Aktuella genomförandeplaner finns i samtliga granskade ärenden i båda verksamhetsområdena. För de beställningar från funktionsnedsättning som inte följer stadens anvisade struktur har det kommunala boendestödet på Kungsholmen upprättat genomförandeplanen med aktiviteter och delmål utifrån strukturen för socialpsykiatri. I fyra ärenden framgår att den enskilde varit delaktig i upprättandet av genomförandeplanen.

I två ärenden inom funktionsnedsättning har Bra liv lagt till aktiviteter och delmål i genomförandeplanen. Beställningarna var inte strukturerade enligt stadens anvisningar. Bra liv har även ändrat strukturen vid upprättandet av genomförandeplanen i de sex ärendena där beställningarna följer stadens anvisningar. I två ärenden framgår att den enskilde varit delaktig i upprättandet av genomförandeplanen.

Daganteckningar

I majoriteten av de granskade ärendena hos det kommunala boendestödet på Kungsholmen går det att följa genomförandet av insatsen i daganteckningarna. Det finns goda exempel både gällande den enskildes delaktighet i genomförandet och den enskildes önskemål kring insatsens omfattning som dokumenterats och följts. I tre ärenden är daganteckningarna mer sporadiska eller saknas för senaste månaden. Från uppföljning finns daganteckningar i åtta ärenden. I de flesta av dessa dokumenteras både uppföljning av arbetssätt, metod i genomförandeplanen och uppföljningen av insatsen som görs tillsammans med handläggaren.

Daganteckningar finns i samtliga åtta ärenden som granskats hos utföraren Bra liv. I några är dock daganteckningarna få och knapphändiga. I två ärenden framgår endast att insatsen utförs enligt genomförandeplanen. I tre ärenden finns daganteckningar från uppföljning av insatsen.

Barnperspektiv

Ingen person i de granskade ärendena är förälder till minderåriga barn.

Styrkor och utvecklingsområden

Funktionsnedsättning

Styrkor

- Beslutstider
- Aktuella genomförandeplaner i samtliga ärenden
- Tid för kartläggning
- Sammanhållen handläggning försöks- och träningslägenheter

Utvecklingsområden

- Aktuella uppgifter i DUR-utredningar
- Information i beställning till utförare (ej hela utredningen)
- Genomförandeplaner som följer beställningen
- Träffa den enskilde vid uppföljningar
- Förlängda beslut, beslutstid

Socialpsykiatri

Styrkor

- Strukturerade beställningar i samtliga ärenden
- Aktuella genomförandeplaner i samtliga ärenden
- Uppföljningar i samtliga ärenden
- Strukturerad samverkan med kommunala boendestödet

Utvecklingsområden

- Genomförandeplaner som följer beställningen
- Likvärdigt användande av uppföljningsdokument inom enheten
- Uppmärksamma tidsbedömning

Skarpnäck

Skarpnäcks stadsdelsområde består av stadsdelarna Björkhagen, Enskededalen, Östra Hammarbyhöjden, Kärrtorp, Bagarmossen, Skarpnäcksfältet, Pungpinan, Flaten-Orhem-Skrubba.

Befolkningsmängden 31 december 2017 var 46 425 personer.

Myndighetsutövning

Avdelningen för individ- och familjestöd består av fyra enheter. Vuxenenheten handlägger ärenden för vuxna personer inom socialpsykiatri, funktionsnedsättning och missbruk/beroende. Sex handläggare arbetar med socialpsykiatri och sju arbetar med funktionsnedsättning. Familjeenheten handlägger ärenden inom socialpsykiatri och funktionsnedsättning för vuxna med minderåriga barn som bor hos den enskilde minst 50 procent av tiden. En

handläggare arbetar med dessa ärenden. I Skarpnäck finns ingen kommunal boendestödsutförare. Boendestöd bedrivs på entreprenad av Omsorgshuset i Stockholm AB. Samverkansmöten hålls mellan beställaren och entreprenören varje termin utöver årlig avtalsuppföljning.

Det är inom socialpsykiatrin ovanligt att vuxna personer som bor hemma hos föräldrar har boendestöd. I tidigare ärenden har förberedande arbete bedrivits för att personen ska kunna flytta hemifrån. Det är vanligare inom funktionsnedsättning med boendestöd för vuxna som bor hemma. Insatsen kan då beviljas som kartläggning om personen behöver särskild boendeform i framtiden.

Få personer som är gifta eller sammanboende har boendestöd. Där det finns hushållsgemenskap är avsikten med insatsen stöd för den enskilde att kunna utföra hälften av hushållssysslorna. Boendestödsinsatsen kan ibland leda till konflikt med partnern om hen istället för att ge stöd försvårar genomförandet. Enligt handläggarna krävs kompetens och flexibilitet hos boendestödjaren för att navigera rätt i insatsen.

Ledningen upplever att målgruppen har förändrats då det idag är fler unga personer som får boendestöd. Målgruppen har större krav och vill utveckla sina förmågor. De har relationer, vänner och är inte socialt isolerade. Förr var målgruppen mer isolerad och hade begränsad eller ingen kontakt med nätverk och då fyllde boendestöd även en social, relationell funktion.

Handläggarna beskriver att båda enheterna arbetar med mål och delmål i strukturerade beställningar. Det är ovanligt att de går igenom genomförandeplanerna när de inkommer och återkopplar till utföraren om kvaliteten är för låg för att godtas.

Familjeenheten har ett familjeperspektiv som appliceras på ärenden där det finns minderåriga barn. En genomgång pågår av aktuella ärenden utifrån den enskildes föräldraroll, vad som ingår i boendestödsinsatsen och vilken typ av stöd som behövs i dessa ärenden. Det förekommer att boendestöd kombineras med familjebehandling och enligt handläggarna behöver samordningen bli bättre i dessa ärenden. Enligt handläggarna behövs det inte alltid en traditionellt relationsskapande socialpsykiatrisk insats i familjer med barn. Ofta är behovet ett mer handfast stöd med att röja och rensa upp i hemmet. En ökad medveten om barnperspektiv och ett hänsynstagande till barnen i bedömningen kan leda till att boendestöd beviljas mer generöst. Handläggarna upplever idag en

gråzon mellan stödbehov utifrån föräldraförmåga och boendestödsinsatsens innehåll och omfattning.

Omsorgshuset i Stockholm AB

Omsorgshuset har sjutton anställda boendestödjare. Arbetsgruppen har handledning en gång i månaden. Vid anställning av nya boendestödjare ställs krav på kvalifikationer så som att vara utbildad undersköterska, gärna inom psykiatri, eller att ha arbetat minst fem år inom området.

Boendestödet arbetar idag fram till klockan 19 på vardagar. Företaget kan erbjuda boendestöd på helg. Om den enskilde har beviljats insats mer än tre timmar i veckan fördelas uppdraget mellan två boendestödjare. Detta gör man för att det inte ska bli sårbart om någon ur personalen blir sjuk eller är ledig.

Boendestödet upplever att insatsen har förändrats från att vara ett socialt stöd med hjälp för ekonomin till att vara mer tidsstyrt. Det finns endast tid att utföra det som står i beställningen och ibland tar insatsen längre tid att utföra än vad som är beviljat. Boendestödjarna upplever att enskilda är mer isolerade nu än tidigare och att det finns unga personer som inte kommer ut ur lägenheten.

Boendestöd menar att det finns en skillnad mellan verksamhetsområdena då det inom socialpsykiatri är mer vanligt med tre månaders beslut. Inom funktionsnedsättning fattas längre beslut. Boendestödet upplever att många enskilda blir oroliga av korta beslut då de är rädda att tiden ska dras ner eller att beslutet ska avslutas. Den enskilde kan också bli stressad av för många möten och uppföljningar.

Boendestödet beskriver svårigheter att genomföra uppdrag där den enskilde fortfarande bor kvar hemma hos föräldrarna. Det kan vara svårt att genomföra insatsen när föräldrarna blir för engagerade. Ett vanligt uppdrag för boendestödjare är att den enskilde ska få hjälp med struktur inför flytt till eget boende. Boendestödet beskriver att de har flera enskilda med minderåriga barn där de stöttar den enskilde i föräldrarollen. I vissa fall har den enskilde även familjebehandling. Boendestödjarna beskriver att innan de gör en orosanmälan gällande barn, pratar igenom oron i arbetsgruppen tillsammans med chef. De har erfarenhet av att relationen med den enskilde blir svår att hitta tillbaka till efter att en anmälan har gjorts.

För personer som är gifta eller sammanboende kan det vara en svår gränsdragning om den andra personen är i hemmet när insatsen utförs. Det har förekommit att boendestödet utförts i träfflokal eller på café istället för i hemmet. Boendestödet beskriver att när insatsen utförs med de som bor i försöks- eller träningslägenhet blir det mer som en kontrollerande funktion. Det förekommer att enskilda inte vill ha boendestöd. Boendestödjarna går alltid igenom hur insatsen ska genomföras tillsammans med den enskilde. Om den enskilde inte vill vara delaktig i planeringen framkommer det i genomförandeplanen. De beskriver svårigheten med korta beställningar då enskilda kan må dåligt av att göra nya genomförandeplaner för ofta. Boendestödet anser att samarbetet med handläggarna fungerar bra. De deltar vid de flesta uppföljningsmöten tillsammans med den enskilde.

Boendestödet beskriver att de försöker anpassa sig efter hur den enskilde mår. Ibland går mycket tid till att samtala för att kunna genomföra den tänkta insatsen vid ett annat tillfälle. De menar att det är grundläggande att kunna se vad som är viktigt just nu i personens liv och arbeta utifrån det. Om den enskilde vid enstaka tillfällen inte mår bra eller orkar genomföra den planerade insatsen förekommer det att boendestödet på egen hand handlar eller städar. Om det fortsätter under en längre period pratar boendestödjare med den enskilde och förklarar att om de inte kan utföra uppdraget så måste de höra av sig till handläggaren.

Mira - stöd och behandling AB

Mira har 30 anställda boendestödjare. Kompetensen varierar men de flesta boendestödjare är mentalskötare eller undersköterska. Chef har handledning två gånger i månaden och arbetshandleder sedan personalen. Det varierar beroende på uppdragets omfattning om det är en eller två boendestödjare som utför uppdraget. Mira har uppdrag mellan kl. 07-22 på vardagar.

Samordnare och den enskilde planerar hur boendestödet ska utföras utifrån beställningen och en genomförandeplan påbörjar vid det mötet men skrivs sedan klart av samordnare. Enligt ledningen har målgruppen förändrats. Man upplever en skillnad i att utföra stödet för personer med socialpsykiatrisk eller neuropsykiatrisk problematik. Ledningen menar att boendestödsuppdrag gällande praktiska hushållssysslor blir svåra att utföra med enskilda som lider av svår psykisk ohälsa eller är suicidala. En utmaning för boendestödet är motivationsarbete för att kunna arbeta metodiskt och långsiktigt.

Mira har några personer som bor i träningslägenhet. De uppdragen handlar främst om att den enskilde måste ha boendestöd för att få bo i lägenheten. En svårighet för boendestöd är unga vuxna som bor hemma där förälder ser ett behov av boendestöd men hen är helt ointresserad och vill inte alls. Mira har erfarenhet av att utföra boendestöd hos personer som är sammanboende eller gifta. Uppdragen har främst handlat om att stötta upp, organisera och strukturera. De flesta barn är inte hemma när boendestödet utförs. Det har förekommit att boendestödet gjort en orosanmälan kring barns situation i hemmet.

Under pågående granskning, i april 2018 sades tillsviareavtalet enligt LOV för utförande av boendestöd för utföraren Mira - stöd och behandling AB upp av Stockholms stad.

Aktgranskning

I Skarpnäck har tjugo ärenden granskats, tio inom respektive verksamhetsområde. Inom socialpsykiatri är sex kvinnor och fyra män. Inom funktionsnedsättning är fyra kvinnor och sex män. Hos Omsorgshuset har tio ärenden granskats, fem för funktionsnedsättning och fem för socialpsykiatri. Av dessa är fyra kvinnor och sex män. Hos Mira har 10 ärenden granskats, fem inom funktionsnedsättning och fem inom socialpsykiatri, fem kvinnor och fem män.

Beslutstider och omfattning av beviljad insats

Personerna i de granskade ärendena är i genomsnitt beviljade boendestöd med en omfattning av 11,4 timmar per månad. Det är en obetydlig skillnad i den genomsnittliga beviljade tiden inom verksamhetsområdena. Inom båda verksamhetsområdena är kvinnor beviljade i genomsnitt mer tid än männen. Skillnaden mellan könen är större inom funktionsnedsättning.

Tabell 9: Beviljad tid per månad redovisat per verksamhetsområde och kön.

Verksamhetsområde	Kvinnor	Män	Totalt
Socialpsykiatri	11,7	11	11,4
Funktionsnedsättning	13,5	9,8	11,3
Totalt	12,6	10,4	11,4

I de granskade ärendena var det vanligast att personerna hade haft boendestöd i ett till två år vilket totalt elva personer hade haft. Fem personer hade varit beviljade insatsen i tre till fem år.

Tabell 10: Totalt antal år personen varit beviljad insatsen boendestöd.

Tid	Antal personer
< 1 år	1
1-2 år	11
3-5 år	5
> 5 år	3

Totalt har fjorton personers senaste beslut om boendestöd en varaktighet på mellan sex och elva månader, sju personer inom respektive verksamhetsområde. Tre personer har ett beslut som är kortare än sex månader, alla inom socialpsykiatri. Tre personer har beslut som är ett år, alla inom funktionsnedsättning. Ingen person har ett längre beslut än ett år.

Tabell 11: Beslutstid senaste beslut om boendestöd redovisat per verksamhetsområde.

Beslutstid	Socialpsykiatri	Funktionsnedsättning	Totalt
< 6 månader	3	0	3
6-11 månader	7	7	14
1 år	0	3	3
> 1 år	0	0	0

Beställningar och uppföljningar

Inom socialpsykiatri är beställningarna till utföraren strukturerade i samtliga tio granskade ärenden. Inom funktionsnedsättning är sju av beställningarna strukturerade och tre följer inte stadens anvisade struktur. Inga ändringar har gjorts i beställningen till utföraren under pågående beslutstid i något av de granskade ärendena. Inom socialpsykiatri är samtliga uppföljningar dokumenterade och i majoriteten av ärendena är dokumentation gjord i journalen. Två uppföljningar är dokumenterade i uppföljningsdokument för verksamhetsområdet.

Inom funktionsnedsättning är åtta uppföljningar dokumenterade. Dokumentation saknas från uppföljning i två ärenden. I fyra ärenden är dokumentation från uppföljningen gjord i utredning och journal och i fyra ärenden endast i journal.

Genomförandeplaner

En aktuell genomförandeplan finns i sexton av de totalt tjugo granskade ärendena. Fyra saknar genomförandeplan, två ärenden inom respektive verksamhetsområde. Inom socialpsykiatri saknar två män genomförandeplan och inom funktionsnedsättning saknar två kvinnor genomförandeplan. I samtliga av de ärenden som utförs av Omsorgshuset finns en aktuell genomförandeplan som följer

beställningens struktur utan ändringar. I två ärenden framgår att den enskilde varit delaktig i upprättandet av genomförandeplanen.

Sex ärenden hos Mira har en aktuell genomförandeplan och fyra saknar en genomförandeplan till senaste beslut och beställning. Några genomförandeplaner är upprättade, bakåtdaterade och skickade till handläggare i samband med att granskningen genomförs. Strukturerade beställningar med mål för varje aktivitet har ändrats i två ärenden. I ett ärende framgår att den enskilde varit delaktig i upprättandet av genomförandeplanen.

Daganteckningar

I majoriteten av de granskade ärendena hos Omsorgshuset går det i daganteckningarna att följa genomförandet av insatsen. Flera goda exempel på den enskildes delaktighet finns. I ett ärende avviker de aktiviteter som utförs från beställning och genomförandeplan. Enligt handläggarens dokumentation av uppföljningen i ärendet redogör både den enskilde och boendestödjaren för ett annat upplägg och innehåll än vad som framgår i daganteckningarna. I ett annat ärende framgår att den enskilde önskar aktiviteter utöver vad som ingår i beställningen. Av daganteckningarna framgår att boendestödet utför flera av dessa aktiviteter. Dokumentation från uppföljning av insatsen finns i daganteckningar i sju av de granskade ärendena.

Hos Mira saknas löpande daganteckningar i samtliga ärenden. Daganteckningar har i nio av tio ärenden upprättats i samband med granskningen (slutet av mars 2018) och bakdaterats mellan 3 och 12 månader tillbaka. I flera ärenden framgår av daganteckningarna endast att insatsen utförs enligt plan utan ytterligare information. I två ärenden går det utläsa att fler aktiviteter görs med den enskilde än vad som framgår i beställningen.

Barnperspektiv

Tre kvinnor och en man inom socialpsykiatri är föräldrar till minderåriga barn. I tre av ärendena framgår av både utredning och dokumentation att personen har minderåriga barn. Det framgår i bedömningen av rätten till insats att hänsyn tagits till hur barnen påverkas av insatsen. Informationen förs vidare i beställningen till utföraren. I ett ärende framgår att personen har minderåriga barn men det framgår inte att hänsyn tagits till barnperspektivet i bedömningen av rätten till insats.

Inom funktionsnedsättning har tre kvinnor minderåriga barn. I ett ärende är informationen om den enskildes barn knapphändig. När

ytterligare ett barn föds i familjen saknas dokumentation kring vilken eventuell samverkan som görs med andra enheter och aktörer. I ett annat ärende står det under flera år i beställningen att ett barn beräknas födas en viss månad. Informationen uppdateras inte och det går inte att utläsa om barnet har fötts. Inte heller framkommer det hur föräldraskap till ett minderårigt barn påverkar den fortsatta behovsbedömningen för rätten till insats. I det tredje ärendet är informationen om barnet knapphändig. Det är svårt att utläsa om den placering av barnet som görs, fortgår över tid eller om barnet flyttat tillbaka hem.

I utförardokumentation finns information om barnen i majoriteten av ärendena. I några fall finns information som ger en bild av barnets situation. Det framgår inte av dokumentationen att information hos utföraren förs vidare till handläggare oavsett om informationen är av positiv eller negativ karaktär.

Styrkor och utvecklingsområden

Funktionsnedsättning

Styrkor

- Strukturerade beställningar
- Aktuella genomförandeplaner
- Dokumenterade uppföljningar
- Dokumentation om att information lämnats om andra insatser och om förvaltarskap
- Organisation inom myndighetsutövning för vuxna utifrån målsättningen att arbeta med ett kvalitativt barnperspektiv
- Inventering av samtliga ärenden med barn för att säkerställa att boendestöd inte kompenserar bristande föräldraförmåga

Utvecklingsområden

- Aktuell information i DUR-utredningar
- Löpande journalföring
- Barnperspektivet i dokumentationen
- Uppföljning av genomförandeplanen
- Bevaka den enskildes delaktighet i genomförandeplanen

Socialpsykiatri

Styrkor

- Strukturerade beställningar
- Aktuella genomförandeplaner
- Dokumenterad uppföljning
- Barnperspektivet väldokumenterat

- Organisation inom myndighetsutövning för vuxna utifrån målsättningen att arbeta med ett kvalitativt barnperspektiv
- Inventering av samtliga ärenden med barn för att säkerställa att boendestöd inte kompenserar bristande föräldraförmåga

Utvecklingsområden

- Lika användande av uppföljningsdokument inom enheten
- Uppföljning av genomförandeplanen
- Bevaka den enskildes delaktighet i genomförandeplanen
- Samverkan för samsyn gällande socialisering hos unga

Analys

Målgruppen som har boendestöd är den insats som ökar mest inom både funktionsnedsättning och socialpsykiatri. Utvecklingen i Stockholms stad överensstämmer med utvecklingen nationellt.

Tabell 12: Genomsnittlig omfattning av beviljad insats boendestöd timmar per månad redovisat per stadsdelsförvaltning, verksamhetsområdet och kön.

Stadsdels- Förvaltning	Social- Psykiatri		Funktions- nedsättning		Totalt
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Bromma	8,6	6	8,4	10,8	8,5
Kungsholmen	4,3	5,2	7	11	6,9
Skarpnäck	11,7	11	13,5	9,8	11,5
Totalt	8,2	7,4	9,6	10,5	8,9

Av de granskade 58 ärendena beviljas boendestöd inom funktionsnedsättning i något högre omfattning än inom socialpsykiatri. Detta kan vara relaterat till något utförarna uttryckt, att ärenden som handläggs inom funktionsnedsättning ofta är mer komplexa. En av förklaringarna till att Skarpnäck har flesta antal beviljade timmar för alla urvalsgrupper kan vara att de granskade akterna för Skarpnäck omfattade fler personer med barn än övriga granskade stadsdelar. I Kungsholmen som totalt har det lägsta antalet beviljade timmar, fanns vid granskningen inga ärenden där den enskilde hade hemmavarande minderåriga barn. Att ha hemmavarande minderåriga barn kan enligt vad som framkommit i granskningen påverka biståndsbedömningen när barnperspektivet vägs in i bedömningen. Att skillnaderna är små kan tyda på likställighet. På grund av det begränsade urvalet och de små skillnaderna i beviljad tid mellan män och kvinnor kan inga slutsatser dras att något av könen skulle vara förfördelade gällande beviljad tid.

Trygghet och säkerhet

Löpande dokumentation är viktig för den enskildes trygghet och säkerställer en förutsägbarhet med den beviljade insatsen.

Granskningen visar att journalföringen behöver säkerställas i både handläggning och utförande för att ärendet ska gå att följa över tid. Granskningen visar på en variation i journalföringen. Den är knapphändig eller saknas under lång tid och i vissa fall innehåller den för mycket information som saknas relevans. I många av de granskade ärendena har det dock funnits goda exempel på relevant, tillräcklig och aktuell journalföring och daganteckningar. Brommas kommunala boendestöd och Omsorgshuset är goda exempel där den enskildes delaktighet är väl dokumenterad och insatsen går att följa över tid.

Granskningen visar att Mira och Sympati har gjort efterregistreringar i journalföringen och där förekommer även årssammanfattningar av genomförd insats. Det finns en risk att viktig information inte framkommer och förvaltas när daganteckningar inte sker kontinuerligt. Det blir även svårt att i dokumentation kunna följa utvecklingen i den enskildes insats.

Självbestämmande och integritet

Ett gott exempel på ett sätt att tillmötesgå den enskilde och tillgodose dennes rätt till självbestämmande ses i granskningen hos utföraren Sympati. Där uttrycks att det är vanligt att den enskilde ringer, ställer frågor och vill träffas innan de väljer utförare. Vid flera tillfällen har den enskilde även fått träffat boendestödjare innan val av utförare.

Kravet för den enskilde att ta emot boendestöd i försöks- och träningslägenhet framkommer i granskningen som en särskild fråga. Handläggare har uttryckt att det finns en skevhet i beviljandet av insatsen till personer som bor i försöks- och träningslägenheter då det är en tvingande insats utan behovsbedömning. Både beställare och utförare uttrycker att enskilda med denna boendeform inte alltid har behov av boendestöd. Insatsen fungerar då mer som en kontrollfunktion av bostadens skötsel. För enskilda som bor i eget boende sker en behovsbedömning för boendestöd även av antal timmar. Det resulterar i ett beslut som inte alltid överensstämmer med den enskildes ansökan och uppfattning om sitt behov.

Det är viktigt att den enskilde har inflytande och är delaktig i hela handlägningsprocessen. För att säkerställa den enskildes självbestämmande och integritet behöver biståndsbeslut följas upp och stöd planeras över tid. I granskningen uppmärksammas att det i

flera ärenden saknas långsiktig planering för den enskilde. Detta kan få negativa konsekvenser i de fall den enskilde har behov av struktur och förutsägbarhet. Det förekommer även högt uppsatta mål i beställningen som inte överensstämmer med den enskildes förväntningar på utveckling av sina funktioner. I granskningen framkommer att dialog inte alltid förts med den enskilde vid svårighet att genomföra insatsen. Den enskildes möjlighet till inflytande över sin insats är viktig när problem uppstår i utförandet. Ett gott exempel är socialpsykiatri i Bromma där en enskilds egen strategi för att undvika vräkning går att följa genom hela ärendet.

I forskning framkommer att enskilda som var beviljade insatsen upplevde boendestödet som initiativlöst. Enligt studien finns en risk att den enskilde uppfattar det som en underlåtenhet från boendestödjaren och en brist på förståelse för vad personen behöver. Granskningen visar att boendestödjarna ibland fokuserar på social samvaro och inte på de praktiska aktiviteter som överenskommit i genomförandeplanen. För personer som saknar initiativförmåga kan boendestödet inte vänta sig att initiativet kommer från den enskilde. Det kan vara orsaken till att den enskilde har behov av boendestöd.

Det ska i daganteckningar framgå att information om förändringar exempelvis vikarie, har lämnats till den enskilde. Den enskilde har rätt att säga nej till en insats och det är viktigt att orsaken dokumenteras för varje tillfälle. I granskningen framkommer att antalet gånger insatsen uteblir innan handläggare kontaktas skiljer sig åt mellan utförarna.

Tillgänglighet

Det är viktigt att boendestödet anpassas och utförs utifrån den enskildes livssituation med hänsyn till sysselsättning och familjeliv. I granskningen framkommer att utförande av insatsen boendestöd hos de kommunala utförarna inte efterfrågats på annan tid än kontorstid vardagar. Hos flera av de granskade privata utförarna är det dock vanligt att insatsen utförs även kvällar och helger utifrån den enskildes önskemål och behov. I forskning har framkommit att enskilda upplevt svårigheter att kombinera boendestöd och förvärvsarbete när insatsen endast erbjudits på dagtid²⁹.

²⁹ Gunnel Andersson, Hjördis Gustafsson och Åsa Bringlöv. Boendestöd – Stockholm Södertörn Gotland. Delrapport: intervjustudie. FoU Södertörns skriftserie nr 133/15. 2015.

Bra exempel på olika sätt för socialtjänsten att öka tillgängligheten i form av olika kommunikationsvägar framkommer i granskningen. Ett gott exempel är funktionsnedsättning i Bromma som skickat informationsbrev till den enskilde om byte av handläggare. Av dokumentationen ska framgå vilken information som har lämnats till den enskilde. Ytterligare ett gott exempel är Mira som lämnar en informationsfolder till den enskilde där viktig information finns samlad.

Enskilda i hushållsgemenskap med förälder eller partner är en målgrupp som kräver särskild planering, strategi och arbetsmetod. Utförare av boendestödet behöver vara flexibla i sitt arbetssätt för att kunna utföra boendestödet. Granskningen har visat att det inte råder en samsyn mellan de granskade stadsdelarna gällande bedömning av boendestöd för hushållsgemensamma insatser. Inspektörerna efterfrågar en likställighet över staden då det idag riskerar att bli rättsosäkert för den enskilde.

Helhetssyn och samordning

För att kunna genomföra förändringsarbete tillsammans med den enskilde behövs god planering och tid. Ett gott exempel är Kungsholmen som beviljar tid för kartläggning vid ny insats. Det görs för att kunna få en samlad bild av den enskildes behov för att därefter göra en mer korrekt behovsbedömning. I forskning beskrivs vikten av att göra en kartläggning tillsammans med den enskilde för att på så sätt gemensamt komma fram till behovet. Detta förstärker möjligheten att bedömningar och beslut är förankrat hos den enskilde och baserat på den faktiska livssituationen.³⁰

För att få en samlad kännedom om den enskilde kan det vara en fördel om handläggning av dennes ärenden sker vid endast en enhet. Ett gott exempel är Kungsholmen där försöks- och träningslägenheter kan handläggas och beviljas även inom funktionsnedsättning. Detta innebär att den enskilde inte behöver vara aktuell på två enheter för att kunna ansöka om en specifik insats. Det är en vinst för både den enskilde och det professionella nätverket att samverkan sker i hög grad när det handlar om insatser som boendestöd. Ett gott exempel på detta är Bromma där både beställare och utförare beskriver en god samverkan.

Enligt forskning framkommer att kontinuitet hänger samman med antalet boendestödjare. Tre boendestödjare anges som en övre gräns

³⁰ Gunnel Andersson och Hjördis Gustafsson. Boendestöd på papper – Boendestöd i praktiken. Stockholm Södertörn. FoU Södertörns skriftserie nr 152/17. 2017.

för att stödet inte ska få negativa inslag. Samtidigt bör det inte vara endast en boendestödjare då detta blir för skört och insatsen riskerar att bli personbunden³¹. Boendestödet Bromma och Omsorgshuset är goda exempel där man har som rutin att alltid vara två boendestödjare som arbetar växelvis med den enskilde, vilket gör det mindre skört vid frånvaro.

I granskningen framträder en bild av att målgruppen för insatsen boendestöd förändras. Det kan innebära en utmaning för både beställare och utförare. Flexibilitet och kompetensbehov behöver säkerställas för att möta en målgrupp med mer komplexa behov såsom personer med högfungerande autism, förvärvsarbetande och föräldrar till minderåriga barn. I Skarpnäck uppmärksammas av både beställare och utförare även en ökad yngre målgrupp. Dock beskriver verksamheterna skilda behov hos målgruppen, främst gällande social isolering.

För att få en helhetsbild av den enskildes situation behöver det framkomma i dokumentationen om hen är förälder till minderåriga barn. I granskningen framkommer att barnperspektivet behöver stärkas och barns rättigheter måste tillgodoses i handläggningen av ärenden som rör vuxna. Genomgående i de granskade ärenden med minderåriga barn saknas information om barnets situation och om hur barnet påverkas av den vuxnes situation. Det saknas även dokumentation gällande om stöd och information getts till barnet för egen del. I de ärenden där samtal hållits med barn så handlar dessa i regel om andra saker än insatsen boendestöd. I Kungsholmen var ingen av de enskilda i de granskade ärendena förälder till minderåriga barn. Socialpsykiatri i Skarpnäck har goda exempel där skrivelser finns i utredning att hänsyn tagits till barnperspektivet i bedömning av insats. Dock saknas information om barnet blivit tillfrågad huruvida boendestödsinsatsen påverkar dem.

I samtal med de granskade utförarna framkommer en medvetenhet gällande utförandet av insatsen när minderåriga barn finns i familjen. Omsorgshuset beskriver att dessa uppdrag tenderar att bli mer personliga när små barn finns i familjen. En orosanmälan kan då innebära att uppdraget inte kan fortsätta hos den enskilde. Synen på anmälningsansvaret gällande oro för barn skiljer sig åt mellan utförarna. Det framkommer i granskningen en upplevelse av

³¹ Gunnel Andersson, Hjördis Gustafsson och Åsa Bringlöv. Boendestöd – Stockholm Södertörn Gotland. Delrapport: intervjustudie. FoU Södertörns skriftserie nr 133/15. 2015.

att boendestödet är trygga med att handläggare uppmärksammar om barn far illa då den enskilde redan är aktuell inom socialtjänsten.

Stockholm stads riktlinjer anger att det i förekommande fall är viktigt att beakta och utforma insatserna utifrån ett barnperspektiv i alla vuxenärenden. Ett gott exempel är Skarpnäck som organiserat handläggandet av vuxenärenden där den enskilde har barn, att handläggas inom familjeenheten. Detta i syfte att säkerställa barnperspektivet i dessa ärenden. Staden har tagit fram ett stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten. Inom olika områden av socialtjänsten kommer programmet att kunna modifieras utifrån respektive verksamhet.

Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet

För att hålla god kvalitet i handläggningen krävs kontinuitet och en helhetssyn på den enskildes situation. För en rättssäker myndighetsutövning och god kompetensförsörjning krävs strategier. Biståndsenheten för personer med funktionsnedsättning i Bromma har valt att överrekrytera handläggare för att minska sårbarheten i personalgruppen.

Granskningen visar att längden för beviljade beslut skiljer sig mellan socialpsykiatri och funktionsnedsättning. Socialpsykiatri tenderar att fatta kortare beslut i de granskade stadsdelarna. Beslutstider kan påverka arbetssituationen för såväl handläggare som boendestöd. En ökad administrativ belastning kan leda till att beslutet inte hinner följas upp i tid och att stödet utförs utan beställning. För den enskilde i behov av förutsägbarhet kan korta beslut innebära en ökad oro. Inspektörerna ser inte att en längre beslutstid torde innebära något hinder för täta avstämningar till exempel för arbete med en yngre målgrupp. Längre beslutstider innebär större trygghet för den enskilde och minskar den administrativa bördan för handläggare och utförare.

Att anvisningarna för verksamheterna ser olika ut påverkar hela handlägningsprocessen. Beställningarna utformas olika vilket i sin tur påverkar genomförandeplanen. Granskningen visar att funktionsnedsättning kan dra lärdom av socialpsykiatriens erfarenheter av att skriva strukturerade beställningar. Kungsholmens kommunala boendestöd är ett gott exempel på välskrivna genomförandeplaner oberoende vilket verksamhetsområde beställningen kommer ifrån.

Genomförandeplanen är ett verktyg för att säkerställa den enskildes delaktighet i utformning och genomförande av insatsen utifrån

intressen och önskemål. En förutsättning för att utförarna ska kunna upprätta en tydlig genomförandeplan är att beställningen följer stadens anvisade struktur. Ett gott exempel är Omsorgshuset boendestöd där samtliga granskade genomförandeplaner följde strukturen och var lätta att följa. Ett annat gott exempel är Bra liv där man lyckats få utveckling av dokumentation och arbetsprocess att påverka det dagliga arbetet. Företaget arbetar strukturerat där målet är att den enskilde så småningom inte ska behöva stödet.

Den enskildes delaktighet i upprättandet av genomförandeplanen framgår av dokumentationen endast i några få av de granskade ärendena. Resultatet tyder på att utförarna inte rutinmässigt arbetar med att beskriva hur upprättandet av genomförandeplanen går till. Ett gott exempel är dock boendestödet i Bromma där majoriteten varit delaktiga. Den enskildes delaktighet i upprättandet av genomförandeplaner är en väsentlig del för att kunna genomföra insatsen utifrån dennes önskemål. En viktig del är att den enskilde godkänner genomförandeplanen och att detta dokumenteras korrekt.

I granskningen framkom att boendestödjarna hos utföraren Sympati endast för daganteckningar om avvikelser relaterade till mål i beställningen. Ledningen upplever att det finns en otydlighet gällande vad som ska dokumenteras med hänsyn till sekretess. Inspektörerna ser att detta kan innebära problem för den enskilde och dennes rätt till insatsen. Eventuell otydlighet gällande dokumentation bör klargöras för att likställighet ska kunna råda oavsett utförare. Kommunen har ett uppföljningsansvar för beviljade insatser. Uppföljning är viktigt för att säkerställa att insatsen motsvarar behoven och utförs som avsett. Granskningen visar att det finns stor variation gällande hur uppföljning av insatsen boendestöd sker. Inom socialpsykiatrin har samtliga granskade ärenden följts upp och dokumenterats.

Brommas biståndshandläggare resonerar kring en idé att i likhet med hemtjänsten, ha ett tidsverktyg för att registrera när insatsen utförts. Vinsten för den enskilde kan bli ökad kontroll och trygghet av att insatsen utförs i rätt omfattning. Ett digitalt tidsverktyg skulle även kunna bidra till att kartlägga hur boendestödet utförs över tid för att få en samlad bild av den enskildes behov.

Slutligen kan inspektörerna konstatera att det behövs ett fortsatt utvecklingsarbete i staden för att stärka den enskildes självbestämmande och inflytande i handläggning och utförande av boendestöd.